

Šiuolaikinis Kaunas

Kauno miesto stiliaus išskirtinumas – unikali tarpukario laikotarpio modernistinė architektūra, mažosios architektūros formos, interjerai, taikomoji dailė. Tai bene didžiausią modernios architektūros koncentraciją miesto centre turintis Europos miestas. Už modernizmo architektūrą ir kultūrą Kaunui suteiktas Europos paveldo ženklas, miestas priimtas į UNESCO Kūrybiškų miestų tinklą Dizaino kategorijoje. Šios naujos partnerystės skatina ir įpareigoja dar labiau vertinti modernizmo paveldą, ieškoti būdų šio laikmečio pastatų įveiklinimui, kultūrai, projektams, kūrybinėms industrijoms, kurios mieste vis labiau plečiasi.

Kauno tarpukario modernizmo architektūrai suteiktas Europos paveldo ženklas

Europos Komisija 2015 m. kovo mėnesį oficialiai patvirtino, kad unikalia tarpukario modernizmo architektūra garsėjančiam Kaunui suteiktas Europos paveldo ženklas. Ženklas suteiktas pripažinus Kauno tarpukario modernizmo architektūros išskirtinumą, kuris liudija auksinį klestėjimo laikotarpį, kai Kaunas buvo laikinoji Lietuvos sostinė. Europos paveldo ženklas jungia išskirtines paveldo vietas, turinčias simbolinę vertę Europoje.

Tarpukario modernizmo pastatai. Gintaro Česonio nuotr.

Didžiojoje Vakarų pasaulio dalyje po Pirmojo pasaulinio karo sparčiai plitusios modernizmo idėjos netrukus prasiskynė kelią ir į Lietuvą. 1920 m., kai Vilnių okupavo Lenkija, Kaunas tapo nepriklausomos Lietuvos Respublikos sostine (1920–1939) ir svarbiausiu Lietuvos miestu. Augant ekonomikai, sostinę buvo siekiama padaryti moderniu europiniu miestu. Lietuvos architektai pradėjo projektuoti ir statyti namus modernizmo, vokiškai vadinamo „Bauhaus“, stiliumi, kuris tuo metu Europoje ir JAV buvo avangardinis. Iki šiol Kaunas išlieka bene vieninteliu miestu pasaulyje, kuriame buvo pastatyta ir iki šiol išliko tiek daug šio stiliaus pastatų. Kiekvienas iš čia kūrusių architektų turėjo savitą braižą, pasižymintį skirtingomis moderniomis variacijomis, kuriose reiškėsi istoriniai

elementai, „tautinio stiliaus“ paieškos ar tiesiog bandymai vietinėmis sąlygomis perteikti pagrindinius modernizmo principus.

Art deco stiliaus baldai. Rimanto Šerkšnio nuotr.

Tai tik antras architektūros periodas (be baroko), kada Lietuvos architektūra žengė koja kojon su visa Europa. Per 20 metų suformuota gausi Kauno tarpukario architektūra, jos tanki koncentracija mieste yra visoje Europoje unikalus reiškinys, tarptautiniame modernizmo kontekste atspindintis tiek tuometines „Bauhaus“ stiliaus tendencijas, tiek savitą tautiškumo, lietuviškumo stilistiką, išskiriančią modernią ir kokybišką Kauno tarpukario architektūrą iš bendro Europos konteksto.

Kauno tarpukario architektūra - pakeliui į UNESCO

Architektūrinį Kauno veidą suformavo įvairių tarpukario laikotarpio stilistinių tendencijų pastatai, kurių tokia koncentracija, iš esmės pakeitusia miesto charakterį, negali didžiuotis jokie kiti pasaulio miestai. Šis miesto išskirtinumas skatina siekti didesnių įvertinimų ir pretenduoti tapti UNESCO Pasaulio paveldo sąrašo, į kurį įrašomi išskirtinę visuotinę vertę turintys kultūros ir gamtos paveldo objektai bei vietovės, dalimi.

Kauno tarpukario modernizmo architektūros įtraukimo į UNESCO Preliminarųjį pasaulio paveldo sąrašą paraiškoje yra įrašyti 64 miesto centrinėje dalyje išsidėstę tarpukario pastatai, kurie galėtų pretenduoti į UNESCO Pasaulio paveldą. Kauno paraiška yra pagrįsta mieste išsidėsčiusių pastatų visuma bei jos sąryšiu su miesto istorija.

Kaunas - UNESCO dizaino miestas

2015 m. pabaigoje Kaunas tapo pirmuoju Rytų ir Vidurio Europos miestu, gavusiu UNESCO dizaino miesto statusą. Šis pripažinimas neabejotinai prisidės prie siekio Kauno tarpukario modernizmo architektūrą įtraukti į UNESCO.

UNESCO papildė kūrybinių miestų tinklą (angl. UNESCO Creative Cities Network), greta įvairiose srityse įvertintų miestų buvo paskelbti nauji šeši dizaino miestai, tarp kurių pateko ir Kaunas. Kartu su juo į šį tinklą įtrauktas Singapūras

(Singapūras), Detroitas (JAV), Puebla (Meksika), Budapeštas (Vengrija) ir Bandungas (Indonezija).

Prisijungdami prie Tinklo miestai patvirtina savo įsipareigojimą dalintis geriausia patirtimi, vystyti partnerystes, kurios skatina kūrybiškumą ir kultūros pramonę, stiprinti dalyvavimą kultūriniame gyvenime ir integruoti kultūrą į miestų plėtros planus.

Dizaino savaitė 2016. Renginio organizatorių nuotr.

Kaunas siekia tapti 2022 m. Europos kultūros sostine

Europos kultūros sostinės titulas 2022 metams bus suteiktas vienam iš kandidatuojančių Lietuvos miestų. Tai unikali galimybė miestui ir miestiečiams per kultūros kūrimą ir aktyvų dalyvavimą atrasti, sustiprinti ir įtvirtinti naują tapatybę: išryškinti privalumus, atrasti ir susikurti tradicijas, pamėgti save, kaimynus ir savo miestą, atsiverti Europai ir atrasti Europą savyje.

Šis projektas skirtas kiekvienam miestiečiui ir iš Europos bei viso pasaulio atvykstantiems svečiams. Į jo kūrimą ir įgyvendinimą įtraukiama visa miesto bendruomenė. Kultūra šiame projekte suprantama ne vien kaip platesnis meno renginių spektras. Menas (teatrai, koncertai, muzikos ir dailės festivaliai, muziejų renginiai) yra tik viena iš kultūros sostinės sudedamųjų dalių. Šio „mega“ renginio programos kūrimas pradedamas nuo plačių diskusijų su bendruomenėmis, institucijomis ir pavieniais miestiečiais – koki miestą norime matyti 2022 metais ir ką savivalda, verslas, menas ir kiekvienas gali nuveikti, kad pasiektų reikšmingų pokyčių tiek infrastruktūroje, tiek bendruomeniškumo stiprinimo lygmenyje. Tad programoje bus gausu viešų renginių, laisvalaikio, sveikatinimosi, maisto tradicijų puoselėjimo, dainų švenčių.

Laisvės alėja. Remio Ščerbauskio nuotr.

Šokių festivalio akimirka. Donato Stankevičiaus nuotr.

Contemporary Capital / Šiuolaikinė sostinė. Tokiu pavadinimu ir šaukiniu Kaunas siūlo unikalią kultūros programą 2022 metams. Atsispirdami nuo įvairių miesto tapatumui svarbių istorinių momentų, ypač - nuo tarpukario (laikinosios sostinės / temporary capital), kuris ne tik dinamiškiausias ir moderniausias, bet ir nostalgiskiausias, šia programa siekiame sukurti ir įtvirtinti Kauno kaip modernaus, progresyvaus, pilno kultūros, mokslo ir inovacijų miesto tapatumą. Daugiasluoksnis pavadinimas leidžia akcentuoti daugybę su šios programos tikslais susijusių temų: (1) priešdėlis „con“, lotynų kalboje reiškiantis „su“, idėjai suteikia bendruomeniškumo akcentą. Konceptijoje taip pat išskiriamos šios sudėtinės žodžių dalys: (2) *Temporary versus Contemporary* (laikinas versus šiuolaikinis), (3) *Tempo* - kaip naujo kultūrinio tempo mieste sukūrimas, (4) *Capital* koncepcijoje vartojamas ne tik sostinei kaip reikšmingam, sprendimus priimančiam administraciniam šalies centrui apibrėžti, bet ir kaip kapitalas (žmogiškasis, kūrybiškasis, laiko, ekonominis). Programų kryptys:

CONFLUENCE/SANTAKA - įvairių meno ir mokslo, kultūros ir technologijų, verslo, inovacijų bendradarbiavimo projektai, tarpinstituciniai bendradarbiavimo projektai, tarptautinės partnerystės ir nauji kūriniai, pasikeitimai, meno rezidencijos;

conFUSION/PAINIAVA - nepatogios, nepelnytai užmirštos temos: atminties aktualizavimas (žydų kultūra ir atmintis, carinės imperijos ir sovietmečio palikimo analizė, naujos fortų, tarpukario ir industrinės architektūros paveldo išnaudojimo galimybes aktualizuojantys ir paveldą įveiklinantys projektai);

conTEMPOrary/TEMPAS - dizaino, kūrybinių industrijų projektai, festivaliai, generuojantys naują kultūrinį tempą mieste ir kuriantys kokybiškesnę ir dinamiškesnę kultūros pasiūlą. Sportas, laisvalaikis, maratonas, dviračių takai ir kt.

CONSCIOUSNESS/SĄMONĖ - bendruomenių įtraukimas, svetingumo ir maisto kultūros projektai, pilietiškumo stiprinimas, moksleivių, studentų, senjorų įtraukimas, aktyvus dalyvavimas, savanorystė.

www.kaunas2022.lt

kaunastic.lt

Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos informacija

Straipsnis spausdintas žurnalo „Pasaulio lietuvis“ 2016 m. rugpjūčio-rugsėjo numeryje